

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{4}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{4}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVI.

Blaj, 25 Aprilie 1906

Numărul 17.

Preoțimea și școlile de stat.

Între cercularele noului episcop al Vațului aflăm unul datat din 15. Ianuarie 1906, carele arată așa de limpede, cum are preotul, să se poarte față cu tendința guvernului de a statifica școlile elementare, cât nu putem, să nu reproducem dintr'insul câteva părți, nu doară pentru-că nu am avea, ce să scriem, ci pentru-că ele se potrivesc de minune și vederilor, cari au început a stăpâni și în preoțimea noastră.

„De când cu articolul de lege XXXVIII. din 1868. statul a început a se cuprinde în chip hotărâtor cu cauza instrucției în școlile populare, — el aceasta firește că a făcut-o din punctul său de vedere, carele nu va să știe de religie, ori dacă totuși iea în considerare religia, o face aceasta călăuzit întru toate de indiferentism religios, asigurând adecă confesiilor dreptul întru toate egal, ca fiește care confesie în școala poporală să-și valorizeze învățătura sa între margiile statorite, dară afară de oarele ordinare ale instrucției. Acest punct de vedere — se așează deci pe altă bază principială deschilinită de cea a religiei și mai ales de cea a bisericii creștine catolice, carea — în rândul cel dintâiu nu recunoaște aceea, că ori-ce religie e la fel de bună, — că doară aceasta este nepăsarea religioasă intrupată, — iară în rândul al doilea biserica având scop dumnezeesc, carele se realizează dincolo de viața pământească, întreagă activitatea ei se îndreaptă de un punct de mâncare de tot deschilinit de cel al activității statului, chemarea căruia este bunăstarea pământească a cetățenilor și nimica mai departe de bunăstarea aceasta.

„De aceea a încredințat Hristos îndată întru început bisericii sale slujba instrucției, de aceea a îmbrățișat el cu dragostea cea mai mare pe mititei, sufletele cărora pot să fie formate încă în chipul cel mai ușor spre scopul cel sublim, spre ajungerea la Dumnezeu. De aceea a luat biserica deja dintru început în mână sa toată instrucția până în sus la universitate, dară în chipul cel mai deschilinit instrucția elementară și creșterea religioasă a poporului. Ea știa anume, că școala este tinda bisericii, în ce chip biserica este tinda vederii lui Dumnezeu față la față. De aceea a înființat ea în fiește-care sat școlile populare, pentru-ca deja acolo să verse în prunci

dragostea lui Dumnezeu și principiile religioase și să-i formeze întru adevărați creștini. Ea știa adecă și simția, că a cui este școala, al aceluia este viitoriul și anume nu numai în raporturile statului creștinesc din viața pământească, ci al aceluia este mai ales viitoriul cel adevărat, carele a bună samă urmează după viața pământească.

„Dară părerea aceasta, că a cui este școala, al aceluia este viitoriul, statul trezindu-i-se conștiința — încă și o a însușit, — și și-a îndreptat privirea și puterea spre dezvoltarea lumească a școlilor populare.

„Așa s'a început lupta dintre școala bisericească și dintre școala statului. Biserica în conștiința de posesor străvechiu apără școlile sale, protestează împotriva la aceea, ca în școlile ei străvechi să se validezeze principii, cari nu se unesc cu principiile ei. Dară ea nu să împotrivesc în chip brusc, ci dimpotrivă imbie statului toată puterea sa, servițiile sale cele mai bune, înaintează în școlile sale religioase și scopurile statului, declară, că pe când urmărește scopuri mai înalte decât cel pământesc, ea nu se împotrivesc scopului celui pământesc, ci dimpotrivă îl realizează și pe acesta în chipul cel mai curat prin armonia ambelor scopuri. Dară lupta o vedem cu ochii. Statul de multe ori vine cu pretenții esagerate, de acestea se sparie corporația bisericească, și aci e planul de a înființa școala de stat deschilinită și în sfârșit biruința planului acestuia.

„Răul îl vedem deci cu ochii. Se întărește tot mai mult tendința de a înființa școli de stat și de a transforma școlile vechi religioase în școli de stat ori comunale, cari în privință religioasă sunt fără de culoare.

„Între împrejurări de acestea inima mea de păstoriu o cuprinde îngrijare de soartea viitoare a școlilor noastre catolice, și plinind porunca sfântului Spirit: „Ca o trimbiță înaltă glasul tău!” strig în urechile fiește-cărui preot din dieceva mea, că școlile noastre catolice sunt în primejdie, și deja proximus ardet Ucalegon!

„Durere, sunt și parohi de aceia, — și despre aceasta am date pozitive, — cărora nu le prea pasă, dacă statul preiea școlile noastre. „Voiu avea mai puțin de lucru“, zic ei, „trudească-se alții cu școala“. Sunt chiar și de aceia, cari lucră de-adreptul spre statificarea școlii catolice, ba o cer chiar; sunt de aceia, cari sunt leneși întru apărare; sunt de aceia, cari de dragul vieții tignite permit, ca să se întărească silințele de a statifica școlile ori de a le schimba în școli comunale, deși întru început le-ar fi fost încă ușor, să sugrume silințele acelea; sunt de aceia, cari din neștiință, din ignoranția

crassa ori din desperare născută din neștiință caută cu mâinile în sân la lucrul de subminare, care-l săvârșesc cortrarii împotriva școlii catolice! Ori-cine vede, că un astfel de preot ca povățitor al poporului vinde cauza catolice în tabăra sa proprie, că un astfel de preot s'a lăpădat de credință! „De credință s'a lăpădat și mai rău este decât cel necredincios!“ Durere, avem pilde triste cari o dovedesc aceasta! De aceea declar prin aceasta, că dacă în vre-o comună școala se statifică ori se schimbă în comună, eu prin conzistoriu meu voiu cerceta, că oare vinovat este parohul locului de negrijă ori chiar de învoire păcătoasă, și decumva se descoper împotriva lui date îngreunătoare, acela va cădea sub procedura disciplinară și sub pedeapsa canonică cea mai severă, după-ce pe terenul acesta este crimă chiar și negrija cea mai mică. Pe terenul acesta firește că se împărtășesc în răspundere și inspectorii districtuali, cari încă se vor trage la răspundere, când în districtul lor vre-o școală se statifică ori se schimbă în comună. Doară ei sunt datori, ca în districtul său să vegheze asupra școlilor catolice, să controleze pe parohi și să le dea îndreptare și să facă raport la Ordinariat despre ori-ce moment mai însemnat.

„Esistă numai o singură scuză, cu carea parohul poate, să se apere cu oare-care aparință de dreptate. Dacă comuna politică ori statul preiea școala catolică, atunci se mai ușurează sarcina credincioșilor, și dacă acolo au să plătească mai puțin, atunci este greu a îndupleca poporul, să plătească mai mult pentru susținerea școlii catolice. Este adevărat, că acesta este punctul cel mai gingaș atât în susținerea cât și mai ales în dezvoltarea școlilor religioase. Dară un preot răvnitoriu poate să facă și în privința aceasta minuni! El de o parte dovedește credincioșilor, că ei prin statificarea școlii nu câștigă atâta, cât le spun de multe ori amăgitorii. — Iară de altă parte se provoacă la conștiința lor de creștini, pentru carea dacă înaintașii lor au jertfit atâta spre clădirea bisericii, a casei parohiale și a școlii, ei acum să aducă jertfa, carea o pretinde susținerea și dezvoltarea școlii. Să nu zică nime, că poporul nu poate, să aducă jertfa aceasta! Poporul poate, să o aducă. Doară el în cazul acesta spesează pentru pruncii săi, doară din spesele acestea cad pe un credincios abia o coroană ori două. Poporul poate, să aducă jertfa aceasta a bună samă, dacă are preot cu inimă, carele știe, să înrăurească în chip potrivit spre a ușura și a înducei purtarea sarcinii și să recurgă la ori-ce chip de omenie, din carele spesează bani.

„La lucru deci, preoții și împreună liturghisitorii mei! Toată silința sufletului vostru să se îndrepteze într'acolo, ca școlile catolice să rămână în mâinile noastre! Nue vorbă aci de aceea, că să ne păzim puterea, ce o avem asupra societății, ci e vorbă de chemarea noastră cea mai sfântă, de mântuirea sufletelor.

„Să nu zică nime: Doară și în școala de stat și în cea comunală încă se propune religia! Cu cuvintele acestea numai se adoarme pe sine însuși acela, carele va să doarmă și pe mai departe. Unde școala nu este a bisericii, acolo poruncește altul, acolo poruncește nepăsarea religioasă ori spiritul lumesc potrivit religiei“.

C U V Â N T

cătră alegătorii sași ai cercului electoral Vințului-de-jos.

Primind iarăș candidatura cercului Vințului-de-jos, din nou vin a Vă ruga, să binevoiți a mă sprijini în această acțiune, a cărei scop exclusiv este dobândirea egalei îndreptățiri a tuturor popoarelor din țara noastră.

Cu ocasiunea ultimelor alegeri mi-am luat libertate a Vă adresa o scrisoare deschisă, desfășurându-Vă acele vederi, cari mă călăuzesc în calea mea politică. Aceleaș vederi le împărtășesc și acum, dorind câștigarea condițiilor necesare dezvoltării politice, economice și culturale pentru fiște-care popor din țară, și decis fiind a lupta fără preget și neconținut în contra tuturor pedecilor de dezvoltare a na-

ționalităților și în fața tuturor atacurilor îndreptate în contra așezămintelor culturale și economice a popoarelor conlocuitoare.

Poporul german din această țară nu poate abziice de acele comori ale sufletului său, la cari neamuri întregi s'au adăpostit, și deopotrivă cu noi este îndatorat a-și apăra însușirile etnice de Dumnezeu dăruite. Azi destoiniciile și traianicia popoarelor se judecă după energia luptelor politice desfășurate pentru menținerea acestor comori în apărarea culturii și avuției proprii.

Desvoltarea conștiinței naționale, și pe baza acesteia menținerea intactă și apărarea așezămintelor naționale și culturale a tuturor popoarelor din țară, pe cum dezvoltarea ținutei lor politice este țința mea politică.

Aceste vederi nu pot să nu întimpine și complăcerea DVoastre pentru-că aceste singur sunt în stare, întrupându-se, să asigure existența poporului DVoastre și al nostru deopotrivă.

Drept aceea multă și mare durere a cuprins inima mea, văzând la alegerile trecute, că frații alegători de naționalitate germană nu m'au părținit pe mine, ci și-au dat votul pentru acela, care aparținea taberei dușmane neamurilor noastre.

A succes acestui procedeu, să devin doborât cu ultima ocașie, dar acest nesucces nu m'a descuraja, pentru-că am nestrămutata convingere a dreptății cauzei ce o reprezintă în singura speranță, că în definitiv va trebui cu totul să ac-

ceptăm singur mântuitoarea conlocuire solidară în fața pericolelor, ce ne amenință.

Această speranță îmi dă curajul să mă adresez cu toată încrederea cătră DVoastre, să mă sprijiniți cu votul la alegerile actuali dietali și să faceți în cercul cunoștinței DVoastre să nu fiu doborât în calea luptei mele, chiar prin aceia, pentru a căror drepturi și interese identice cu ale neamului meu m'am decis, punând la o parte toate interesele mele personali, să intru în toiul luptei istovitoare.

Cred, că de astă-dată cu atât mai ușor va fi, să fiu sprijinit de DVoastre, cu cât contrarul meu dl Erdös. Armand un redactor domiciliat în Budapesta, până acum necunoscut în cercul acesta, aparține partidului independist, pentru care nu-mi pot închipui, să-și poată da votul și numai un singur german sau român, care cunoaște decadențele șoviniste ale acestui partid, și trecutul istoric și politic al poporului său.

Îmi țin de datorie politică și frățesc obligament, să Vă rog să nu concurgeți la biruirea acelei direcții politice, cari în definitiv nimicirea noastră o înseamnă.

Dumnezeu atotputernicul să ne ajute, să învingem greutatea zilelor, în cari trăim și geniul popoarelor noastre să ne lumineze calea!

Dr. Iuliu Maniu,
advocat.

FEUILLETON.

Dela istro-români.

Jeidni, 11 April 1906.

Cei mai depărtați și mai despărțiți de neamul nostru sunt frații din Jeidni. În Istria. Ei stau singuri și singuratici în reunchii grozavului Karst. Departe sunt și de frații i. r. de sub Monte-Maggiore, cale de două zile peste săcul munte. Incunjurati din toate părțile de element periculos, ei stau încă ca și o mângăioasă oază pentru românul călător în acest ținut. În satele vecine nu știu limba lor. Străinul spune: „nu știm jeianski“; va să zică, limba română, ce se vorbește în această comună, este proprie lor: jeiaueană. Și ei sunt mândri de limba lor. „Ili poten vinde pre toți!“ zicea tinărul Anton Stambulici. Pe ei nime din jur nu-i înțelege; întors însă: unde sunt 2—3 jeianeni la oaltă, abia poți vorbi în vre-o limbă, că ei să nu înțeleagă sora marea mea mirare, am aflat bărbați, cari au fost în România; alții în Ungaria (Timișara Sătmăr ș. a.) ca lucrători la „duge“ (toage) și unul (bătrân) ca zidar în Buda-veșta doi ani. Aceștia „înțelegu“ dar și ungurește. O mare parte dintre ei au cutriat Karisbad-ul, Marienbad-ul, Praga ș. a. ca negustori cu șefet istrian, articlu de comerț propriu rumerilor din Jeidni, care fusă ei îl fabrică acolo, pe unde au străbătut, iar nu acasă la ei. Aceștia, fiște, „voroveștii și nemțește, macar-că unii sunt

numai copilandrii de 15—16 ani. Italienește știu mai toți, pentru deasa comunicațiune cu Fiume, căreia — spre Croația — îi zic Rika. E superflu, să spun, că croaște știu toți și toate, fără excepțiune. Așa se face, că nu-s rari oamenii, cari vorbesc 4—5 limbi. Prin contactul cu atâtea națiuni luminate, devin foarte isteți, băgători de samă la toate și cam neîncrezători. Sunt însă cu toată încrederea în cei-ce le vorbesc limba, și de cari sunt convinși, că sunt români. Năcazul, nu școala, care n'o au, — îi învață și a serie. În Jeidni sunt nu puțini scriitori, cari au „învețat“ „dela ci-oaia“ (dela tata). Preot în comună n'au; și e mai bine așa, ca acela residă într'o comună vecină, numită Mune. De-ar rezida în J., poate că ar face propagandă panslavistă cu mai mult succes. Căci să steie bunii cetitori, că frații i. r. sunt toți catolici de ritul latin. Și, localțe, de li-s'ar face ceremoniile religioase în ritul rom.-cat., n'ar fi așa desavantajos, cum este, când toate funcțiunile bisericesti li-se fac în limba croată; așa cât în limba lor nu știu face nici cruce. Iată influința limbii străine în biserică. De ce am scăpat noi, oare când vor scăpa acești frați ai noștri? Oare scăpa-vor vre-odată? La acest mă gândesc în mine și nu cutez a-mi da răspuns.

Numărul locuitorilor istro-rom., peste tot l-au scris greșit și străinii și românii. Aceia, în cazul cel mai bun, din neștiință, iar aceștia din patriotism rân înțeles. Cred, că sum în plăcuta pozițiune de a-l statori cu certitudine. În Jeidni, după cum mi-a spus „jupoanul“ Anton Stambulici în 1903, s'au numărat 96 case, „numere“ cu 601 suflete.

Astăzi numărul locuitorilor din J. se poate calcula la 650 suflete, toți români, — fără excepțiune. Se vede, că neamul lui Iuda nu se poate fieri între ei. Singuri sunt sfârțari, cari țin mici „butighe“ (bolțițe) și crișme cu vin bere și vinars („rachie“), de cari usează binisor fără să fie pătimasi. S-ritorii străini, cari au declarat ne „rumeni“ nemorali, au trântit calumnia în fața acestor frați și noi le-am plătt. Și e păcat! Am văzut în săptămâna mare venind cu droia tot în cete mame cu ficele lor dela mărturisire din Mune, unde li-e preotul Păcatul, cu care-i înculpă așa marcant d. W. nu-i mai reslătit între ei, decât pe aiuri. Observe criticul nepărținitor și aceea, ca această populațiune săracă imoinsă de lipsă, își părăsește cu ani de zile satul său, să-și cante pânea în larga lume. — chiar și în America. Conducători cu trager de inimă n'au, și așa cei rămași acasă sunt foarte espuși rătăcirilor; cu toate aceste, religioșitatea lor o aflăm mai la toată vorba. De lene și trândăvie cu care-i inferează tot d. W. nici poveste. Am văzut femei cașind de dimineată cu carul cu gunoin, cari mergând pe drum pe lângă boi, își impletește ciorapii de bumbac cu multă iscusință. N'ar crede cineva, că aceia așa s'au lucrat pe lângă alte ocupațiuni. Femeia rumeră merge după apă cu un vas mare, ca un „bot“ de vite de pe la noi — ei îl numesc „brenta“; — mergând și venind impletește la ciorapi. Mai mult: aceasta o face ea și când merge la câmp să „sădească cumpiri“ (cartofi) cu 2 L. de crumpene în spate, cu sapa cea grea (ca a bulgarilor dela Blaj) și cu mână-care pe o zi.

A P E L

cătră alegătorii Români, Slovaci și Sârbi.

Iubiți alegători!

Suntem în preajma alegerilor de deputați. Ni-se deschide din nou prilejul, ca să ne spunem cuvântul conștient asupra afacerilor publice și să pretindem cu toată puterea validitatea *principiilor* depuse în programul nostru, cari singur sunt în stare să garanteze înflorirea țării și fericirea tuturor popoarelor. *Un punct cardinal al acestui program este votul universal secret, după comune, care este chemat să facă posibilă validitatea tuturor forțelor din țară. Alegerile aceste vor avea să decidă asupra sorții votului universal secret. Și noi înaintea tuturor altor partide politice din țară am pretins acest drept. Am pretins însă și pretindem votul universal secret adevărat și nefalsificat.*

Pretindem ca și minoritățile să fie reprezentate în Dietă, în proporția numărului alegătorilor. Pretindem, ca cercurile electorale să fie după dreptate împărțite. Pretindem, ca alegătorilor să li-se dea posibilitatea de-a vota liber, ca Dieta să fie adevărata expresiune a voinței poporului. Pretindem aceste lucruri pentru că numai așa vor putea cetățenii

Tot așa cu firea în brâu umbliă în vremea torenului de lână și de căneapă. Căci până acum tot mai stă între ei datina română, ca întreaga casă să se îmbrace cu manufacturi de lână, pregătite la casă. — Ieșim câștigului este adănc înrădăcinată în românii jeianeni. — cum n'am mai experimentat numai la siciliani. De aici vine că cutieria lumea, cautând lucrul până prin Ungaria, Germania, America. Sunt trândăvi? Judeee nepreocupat binevoitorul cetitor. Comuna are hotar foarte mare, dar în acela este puțin loc cultivabil, și numai ca oaze, ici, colo, printre mormanele de peiri. În acele oaze străfornate cu sudori erunte în grădinite jeianenele produc „cinda verde” mioune de multă vearză — articiu de căpătenie în economia de casă — „fajo” (fasole) și „cumpiri”. Aceste fac hrana lor peste an. Specialiști sunt jeianenii ca „cârbuneri”. Ei „pălesc cărburu”, ce se vinde în Finme cu cântariul „cu quintalul” și cu „Kila”. Prucei și fetțe de câte 7—8 ani deja știu „păi cărbur”. Oare tot de leueși și trândăvi? Spună d. W.!

Și așmă buții mei cetitori, Domnu cu voi și maia Domnului! Ate votă (altă dată) mai munte, che acmă vom a. (i.e. = merge) la Sussgnevizza”, centul satelor românești de sub Codru. „Fii sârbi (= sani = să-năstăși) și nu ve utăși de frații voștri de departe.”

A. Viciu.

să-și spună dorințele lor asupra tuturor chestiunilor dela cari depinde soarta lor.

Pretindem, ca chestiunea naționalităților să fie rezolvită pe baza dreptății și a egalității. Nerezolvarea acestei chestiuni de cea mai mare importanță împiedecă rezolvarea multor altor chestiuni arzătoare; împiedecă nu numai dezvoltarea socială și culturală, ci și cea economică a țării. Într'un cuvânt împiedecă totul.

Iubiți alegători!

Acum, când noi Români, Slovaci și Sârbi înțrăm cu puteri unite în lupta electorală, facem acest lucru mânați de principii mărețe și de adevărată iubire de neam și de patrie.

Nu luptăm noi numai pentru noi, ci lucrăm pentru fericirea și libertatea patriei noastre, luptăm pentru fericirea și libertatea tuturor cetățenilor.

Dorim, ca în această țară să nu fie nici un cetățean, nici o naționalitate nemulțumită și neîndreptățită! Convingerea noastră și datorința față de patrie și față de noi înșine ne împune această luptă. Aceasta este singura cale, care duce la libertate, frățietate și egalitate adevărată și nefalsificată.

Avem puternică convingere, că aceste principii ale noastre vor triumfa. Iar dacă s'ar întâmpla, ca să ne înșelăm în credința noastră: cel mult nu noi vom fi răspunzători înaintea istoriei.

La luptă deci fraților! Votați cu acei candidați, pe cari vii recomandă partidele naționalităților înfrățite.

Budapesta, 10 April 1906.

Clubul parlamentar al naționalităților.

Candidații partidului național:

- I. Com. Albei-inferioare.
  1. Ighiu: Dr. Alexandru Vaida-Voevod.
  2. Vințul-inf.: Dr. Iuliu Maniu.
- II. Comitatul Arad.
  3. Borosineu: Dr. Ioan Suciu.
  4. Chișineu: Ioan Russu-Sirianu.
  5. Iosășel: Dr. Nicolau Oncu.
  6. Radna: Vasiliu Goldiș.
  7. Pecica: Dr. Aurel Novac, Pecica.
  8. Șiria: Dr. Ștefan C. Pop.
  9. Sânt-Ana: Dr. Iustin Marșieu.
- III. Com. Bistrița-Năsăud.
  10. Năsăud: Dr. Victor Onișor.
- IV. Com. Bihor.
  11. Aleșd: Dr. Coriolan Pop.
  12. Beiuș: Dr. Ioan Ciordaș.
  13. Timca: Dr. Aurel Lazar.
  14. Ceica-mag.: Dr. Nic. Zigre.
  15. Mărgita: Vas. E. Moldovan.

V. Com. Cluj.

16. Cojocna: Vas. E. Moldovan.

VI. Com. Făgăraș.

17. Făgăraș: Nic. Ivan.
18. Arpaș: Dr. Nicolae Șerban.

VII. Com. Hunedoara.

19. Baia-de-Criș: Vasile Dămian.
20. Orăștie: Dr. Aurel Vlad.
21. Dobra: Dr. Ștefan Rozvan.

VIII. Com. Caraș Severin.

22. Bocșa: Coriolan Bredicean.
23. Caransebeș: Dr. Ioan Sirbu.
24. Oravița: Coriolan Bredicean.
25. Lugoj: Dr. George Popoviciu.
26. Zorlenț: Dr. Ștefan Petrovici.
27. Făget: Dr. Aurel Cosma.

IX. Com. Sătmar.

28. Șomcuta-mare: Dr. Ales. Vaida-Voevod.
29. Megieșul-auriu: Dr. Ioan Erdélyi.
30. Crășau: Constantin Lucaciu.

X. Com. Sibiu.

31. Christian: Dr. Nicolau Comșa.
32. Sebeș: Dr. Liviu Leményi.

XI. Com. Sălajului.

33. Cehul-Silvaniei: George Pop de Băsești.
34. Tășnad: Dr. Coriolan Steer.

XII. Com. Solnoc-Dobâca.

35. Lăpușul-ung. Dr. Vasiliu Lucaciu.
36. Iclodul-mare: Dr. Ioan Vaida-Voevod.
37. Ileanda-mare. Dr. Teodor Mihali.

XIII. Com. Timiș.

38. Becicherecul-mic: Dim. Birăuș.
39. Rittberg: Sever Bocu.
40. Recaș: Ioan Pepa.
41. Moravița: Vladimir Spătar.
42. Sasca-montană: Dr. Aurel Novac, Biserica-Albă.

XIV. Com. Törontal.

43. Béga-Szt.-György: Vichenție Petroviciu.
44. Sânt-Miclăușul-mare: Dr. Nestor Opresan.
45. Lovrin: Terențiu Opresan.

Pacea dela Hunedoara. — Afăm cu bucurie, că reprezentanții partidului național român d-nii Dr. Aurel Vlad, Dr. Iustin Pop și Dr. Victor Bontescu și reprezentanții partidelor magiare d-nii Pogáry Béla, vice-span, Szentivágyi Gábor și Lázár László, au încheiat un pact, după care celea 6. cereri electorale din comitat să împărtesc între Români și Magiari, anume românii vor primi cererile Baia-de-Criș, Orăștie și Dobra, în cari magiarii nu vor pune contra-candidat, de asemenea nici românii nu vor turbura pe magiari în cererile Deva, Hunedoara și Hațeg.

Acest pact cumplit ar trebui urmat și pe altea, căci după cum bine observă „Libertatea”: nimeni nu e doritorul certeii vecinice!

De ce, de pildă, nu s'ar putea face lucrul acesta și în comitatul nostru, dându-se Românilor cererile Ighiu, Vinț și Oana? pe cari și așa numai prin sfortări foarte mari le-au putut ține magiarii și până acuma? Căci avem nădejde, că în scufită vreme organizându-ne pe încetul, vom pune candidații noștri și în alte cereri, după ce e cunoscut, că elementul românesc are preponderanța numerică.

Guvernul și Români. — Cetim în „Telegraful român” următorul comunicat: În urma invitării au mers la Budapesta, și Mercuri la oarele 4 d. a. s'au prezentat în fața d-lui ministru-president *Wekerle* Excelențele Lor domnii Mitropoliți români *Ioan Meșianu* și *Dr. Victor Mihályi*, pe cum și domnii *Parteniu Cozma*, *Gheorghe Pop de Băsești*, *Dr. Teodor Mihalyi*, *Dr. Vasile Lucaciu* și *Coriolan Brediceanu*.

Afară de domnul ministru-president *Wekerle* au mai fost prezenți și domnii ministri: conte *Andrássy*, dela interne, conte *Apponyi*, dela culte și instrucțiune publică și *Kossuth*, dela comerț și comunicațiune.

În conferență li-s'a spus fruntașilor români, că nu din inițiativa guvernului, ci la dorința exprimată din partea foștilor deputați naționali români au fost invitați la această consfătuire, în scopul ca guvernul să cunoască gravaminele Românilor.

Fruntașii români și-au spus apoi pe rând părerile, insistând mai ales asupra *mizeriilor, ce se fac școalelor românești*, și apoi asupra *neexecutării legii de naționalitate*.

În urmă s'a atins chestia *alegerilor pentru dietă*, și în urma temerilor exprimate din partea Românilor, membrii guvernului au declarat, că nu au intențiunea să împedecă intrarea în parlament a unui număr oare-care de deputați naționali români, din contră, *le este chiar dorința să între*, pentru ca guvernul să aibă cu cine să se înțeleagă în privința îndreptării relelor, de cari se plâng Români. În fine s'a ajuns pentru astă-dată la înțelegerea între guvern și Români, ca în toate comitatele locuite de Români, fruntașii poporului român să *paceteze cu ceilalți factori decizători din comitate, în felul cum s'a făcut în comitatul Hunedoarei*, unde trei cercuri au fost lăsate pe sama Românilor și trei rămân celorlalți. Despre aceasta dl ministru de interne, contele *Andrássy*, a promis că va încunoștiința de timpuriu și organele sale din comitate, pentru ca astfel să fie evitate alegerile sgomotoase, împrennate de multe ori cu ciocniri și bătăi, și să se pună stavilă corupției și mituirilor.

Conferența a fost de caracter curat informativ, și concluze formale nu s'au luat în nici o direcțiune, pe cum nici angajamente formale, nu s'au luat din nici o parte.

Acesta e rezultatul conferenței, pe care au avut-o Mercuri la Budapesta Mitropoliții români și câți-va dintre fruntașii poporului nostru cu guvernul unguresc, și știind cu câtă nerăbdare îl așteaptă opiniunea publică românească, îl comunicăm în forma aceasta cetitorilor noștri.

CORRESPONDINȚE.

Electoral.

— Corespondențe particulare. —

Munții-apuseni, 24 April 1906.

În cercul Ighiului mișcarea pentru candidatul *Dr. Al. Vajda-Voevod*, s'a pornit cu mare entusiasm. Candidatul a fost întâmpinat pretutindeni cu adevărat alai, și după știrile ce primim, a reușit să câștige pentru sine și pe cei ce în rândul trecut erau șovăitori. Părțile dincolo de Dealul-mare le-a parcurs candidatul chiar în zilele Sfințelor Paști. În Bacium și Abrud au

fost adevărate sărbători manifestările românilor alegători. În Abrud s'a ținut vorbirea-program chiar în ziua întâi a s. Paști, după vecernie. Sute de alegători au venit în frunte cu preoții, să invite pe *Drul Vajda* la adunare. Abia s'a apropiat convoiul de Abrud-sat (teritoriul electoral) când alte sute de alegători i-au întâmpinat cu flamura albăstră, cu inscripție aurie. În curtea școlii gr.-orientale din sat. s'a aclamat president al adunării, cu un singur clocot de strigăte dl *Dr. Laurențiu Pop*. D-sa într-o vorbire foarte pătrunzătoare salută cununa de dame, ce era de față, alegătorii veniți de departe și cei din loc, legându-le de inimă să fie einștiți și să nu să lase anăgiți de nimeni, în privința votului, ce-l vor arunca în urnă. Predă apoi cuvântul candidatului *Dr. Vajda-Voevod*, care își ține vorbirea-program des întrerupt, ca și antevorbitorul, de strigăte aprobatoare și de descărcări de treasuri.

Au mai vorbit preoții *Goia* și *Sima*, cari au ostenit cu alegătorii lor dela mari depărtări, la adunare, alături de ceilalți bravi preoți ai noștri din împrejurime, ca *Gomboș*, preotul din Abrudsat, *Ungurean*, preotul din Mușca și alții, a căror nume nu-mi sunt cunoscute, deci cer scuze dacă nu le pot nota. A doua zi de Paști *Dr. Vajda* a trecut spre Zlatna și în comunele dincoace de Dealul-mare, unde a fost întâmpinat pretutindeni cu mare entusiasm.

Sper, ca în numărul proxim, să vă relevz lucruri *positive* și foarte îmbucurătoare.

Coresp.

Iosășel, 17 April n.

În adunarea mare poporală, ținută azi aici, s'a proclamat cu însuflețire candidatura dlui *Dr. Nicolau Oncu*. Au vorbit *Dr. Aurel Grozda*, candidatul *Dr. Oncu* și *Petru Truța*. Nespunsa însuflețire.

Boroșineu, 16 April n.

În fața alor 2000 Români din Ineu și comunele vecine și-a rostit azi după amiază la 4 oare vorbirea de program, candidatul național *Dr. Ioan Suci*. Au vorbit și *Dr. Teodor Burdan*. Reușirea sigură.

Șiria, 16 April n.

Candidatul cercului Șiriei dl *Ștefan C. Pop*, s'a prezentat azi între alegătorii români din Șiria, și li-a vorbit cu succes mare. Alegerea d-lui *Pop* este cu desăvârșire sigură.

Vințul-inferior, 23 April n.

Candidatul partidului național, dl avocat *Dr. Iuliu Maniu*, și-a început turneul prin cerc, fiind pretutindenea primit cu multă însuflețire. Alegătorii români se alipesc cu toată încrederea de dânsul și e speranță, că cu toții vor fi la *Vinț*, dându-și votul pentru *Dr. Maniu*. Alegătorii sași, ca și în trecut, așa și acum, mai bucuroși vor vota

chiar și cu un kossuthist, decât cu un român, cu toate că din scrisoarea, ce li-a adresat *Dr. Maniu*, ori cine se poate convinge, cât de primejdios e acest partid, pentru toate națiunile din patrie. Poate ar fi bine, ca în cercurile săsești, unde sunt candidați magiari, Români să se alătore acestora spre a bate pe sași.

D.-Sân-Mărtin, 18 April n.

Alegătorii români din amândouă cercurile electorali ale comitatului *Târnava-mică*, sunt convocați pe azi, 25 April n. la o conferență, ce se va ține în *D.-Sân-Mărtin*, spre a se consfătuți în fața alegerilor, și eventual spre a candida un român, la unul din aceste două cercuri.

In atențiunea alegătorilor!

Aducem la cunoștința cetitorilor noștri acești §§-i ca să știe fiecare, că să pedepsește aspru notariul, primariul și protopretorele, care ar cuteza să ademenească ori să silească pe vre-un alegător să voteze cu unul sau cu altul dintre candidați.

§. 178. din legea penală sună: „*Acela, care împiedecă pe vre-un alegător, fie prin amenințare, fie cu puterea, dela folosirea dreptului său liber de votare, să-vârșeste vina vătămării dreptului de alege și să pedepsește până la 6 luni temniță și 400 cor. în bani!*”

§. 185. „*Acela, care dă alegătorului sau cu știrea lui dă unui membru al familiei lui, ceva bani ori alt lucru de preț, cu scopul de a-l face să voteze pentru cutare, ori să se rețină dela alege, ori măcar făgăduiește ceva pentru acest scop, acela să pedepsește cu temniță până la 6 luni și 2000 cor. în bani!*”

§. 187. „*Acel slujbaș public, care prin o faptă ori făgăduință ce cade în puterea oficiului său, să încearcă să sfătuiască pe vre-un alegător ca să voteze ori să nu voteze pentru cutare ori cutare candidat, sau ca să se oprească dela vot, — să pedepsește cu temniță până la 1 an!*”

Preoții să nu dea nimănui voe a ținea adunări de acestea electorale politice în biserică, căci ajung pedepsiți! Nici ei nu țină nici o vorbire despre alegeri în biserică. Însă afară, acolo pot da răspunsuri și îndrumări ce li-să vor cere, iar ținerea de adunări în toată forma, să o înștiințeze la primărie.

Mai atragem atențiunea alegătorilor asupra următoarelor:

Fiecare alegător să-și știe spune corect numele, vrâsta și numele întreg a candidatului de deputat.

REVISTE.

Tripla alianță. Italia cu Germania s'au înstrăinat mult una de alta în urma întâmplărilor dela conferența din Algeziras. Italia ar vrea bucuroși să se scape de prețința Germaniei și a Austriei. Pe față aceasta nu o poate face de-o

camdată, ci cercă să se folosească de ocaziuni, să deie câte un bold aliatelor ei. Germania a observat aceasta, și ca să nu i-să zică că nu ar fi destul de complexantă, să apropie de Austro-Ungaria cu glas dulce, o laudă și îi ofere ca unui bun aliat serviciile sale.

Austria înțelege lucrul, iar Italia își deschide ochii în patru. Austria poate avea lipsă de ajutor de armată numai într'un singur cas: într'un războiu contra Italiei. Fie că neînțelegerile să ivesc în Albania, fie la țărmurii Adriaticei, Austria să afle față în față numai cu Italia.

Italia are pământ sub domnia Austriei și are interese la țărmurii Adriaticei și în Albania. Ținta politică a ei e, să le aibă aceste, dar încă nu a sosit timpul. Austria știe aceste și să bucură de alipirea Germaniei, fără să înțeleagă însă, că Germania joacă rolul, ce l-a jucat Anglia în războiul ruso-japonez.

America. San-Francisco, capitala Californiei e o ruină. Un cutrămur de pământ puternic, a nimicuit una dintre celea mai frumoase orașe a Americii. Catastrofa s'a început la 5 oare dim. Cutremure de pământ în San-Francisco, au fost mai dese, dar așa de puternic ca acest de acum nici odată. Deja de ani de-a rândul, casele se edificau astfel, ca se poată rezista cutremurului de pământ. Toată cuminența omenească, s'a dovedit însă așa de neputincioasă. Deja la prima sguduire edificiile în fer clădite, au început să se miște și a se prăvăli una peste alta. Din ruinele caselor surpate, au izbucnit numai decât flăcări, așa că mai tot orașul era o flăcărie. Focul a fost produs de gaz, rumpându-se țevile în urma cutremurului. Pompierii nu au putut face nimica, neavând apă, căci și apeductele au fost nimicite. Pentru împedecarea focului, au fost siliți se arunce cu dinamită căsi și străzi întregi. Locuitorii înspăimântați, cari au scăpat cu viața, au năvălit în străzi. Confuzia s'a mărit și prin împrejurarea, că mulți oameni suspecți năvăliau și jefuiau trupurile moarte. Auctoritățile au acuirat miliție, lăsând să fie înpușcat, ori cine s'ar găsi furând ceva. Focul abia după trei zile l-au putut stinge. Pagubele cauzate de cutremur și foc, sunt nespuse de mari. Zece mii de oameni au murit.

Expoziția generală dela București.

Facem cu plăcere loc acestui comunicat: Dl ministru ung. de interne a adresat Comitetului central al „Asociațiunii“ din Sibiu o scrisoare datată din 11 Aprilie a. c., prin care declară, că în vederea neînțelegerilor ce le-a avut de urmare ordinațiunea Nr. 146 din Martie a. c., prin care „Asociațiunea“ a fost oprită dela aranjarea Pavilionului etnografic al Românilor din Ungaria la Expozițiunea generală română din București, — se vede îndemnat a enunța, că este învoit ca „Asociațiunea“ sau alte societăți să împrumute obiectele ce le posed Comisariatului general în scopul de a le expune și ca particularii să participe la Expozițiune; oprește numai ca societățile să figureze ca expozanți. Cere mai departe, ca să nu se expună obiecte de caracter demonstrativ contra statului ungar.

Această revenire a guvernului asupra nefericitei ordinațiuni a dlui Kristóffy, care a provocat atâtea nemulțămiri, credem că va face o bună impresiune atât dincoace cât și dincolo de Carpați.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu au dăruit 340 cor. 14 tineri emigrați în America din comuna Cergizel, Gligor Popa, Petru Rus, Georgiu Cioban, Dumitru Cojoc, Machidon Rus, Ioan Cioban, Vasile Năgrea, Ștefan Bănda, Vasile Rus, Gligor Rus, Iulus Pop, Dumitru Cioban, Vasile Cioban și Georgiu Babă, pentru a-se cumpăra un clopot pe sama s. Biserici din Cergizel. Din care sumă s'a și procurat 1 clopot cu 240 cor., iar restul 100 cor. se vor capitaliza pe sama s. Biserici. — Cergizel la 20 April n. 1906. *Eugen Raduș*, preot gr.-cat.

Știri personale. Escelența Sa Mitropolitul Victor, s'a reîntors Sâmbătă dimineața la reședință. — *Vasile Moldovan*, numit profesor de teologie la seminarul din Gherla, a depus la 20 n. ultimul rigoroz la universitatea din Budapesta.

Hymen. *Aurel Hățieganu*, cleric abs. și *Virginia Bene* aduc la cunoștință cununia lor, care se va celebra în 26 Aprilie st. n. în biserica gr.-cat. din Turda.

— *Petru Armean* și *Victoria Stupinean* invită la serbarea religioasă a cununiei lor, care se va ține în Ohaba-de-sub-piatră, Marți în 1 Maiu st. n.

„Consum“ societate comercială în Blaj, și-a ținut Sâmbătă adunarea generală sub presiunea neobositului prezident canonicul Gavril Pop. Pentru aceasta adunare au fost depuse 311 acții, de față au fost 25 cu 172 voturi. După ascultarea raportului general, aprobarea bilanțului pe 1905 și absolvirea direcțiunii și a comitetului de supraveghiere, adunarea decide unanim continuarea afacerilor, cari s'au dovedit că merg spre bine. În locul membrului repausat Gregoriu Ordace se alege în direcțiune dl *Eugen Bian*, notar și mare proprietar. Ceialți membri, a căror mandat a expirat, sunt realeși.

Excursioniștii români. Grupul de studenți români, cari au plecat înainte de Paști în Italia și au vizitat Roma și Neapolul, acum întorcând prin Florenza și Venezia sunt în drum către casă.

Cătră maturisanții Blajului din anul 1898/9. *Iubiți foști conșcolari!* Eu, care am petrecut 8 ani ca student la gimnasul din Blaj, nu pot, decât cu cea mai adâncă recunoștință și cu cea mai sinceră dragoste, să-mi aduc aminte de acest gimnas, care a crescut și crește la sinul său, copii săraci, cari numai cu hainele de pe ei merg la școala din Blaj, și Blajul i-a crescut, i-a ajutat ca și o mamă bună, le-a dat pâine, și a aprins în ei focul dragostei pentru tot ce e bun, nobil și mareț. La voi mă adresez foști colegi ai mei cari ați depus maturitatea în Blaj, cari v'ați adăpat mintea și inima voastră de tot ce e sfânt și mareț la acest institut, nici când nu ne-am putea mai bine arăta recunoștința și iubirea față de gimnasul din Blaj, care ne-a crescut, ca și acum, când înființându-se „Masa studenților“ să contribuim cu toții, unul fieștecare câte 5 cor. Nici unul să nu steie pe gânduri, ci să-și aducă aminte trecutul, să-și închipue prezentul să cugete, că prin aceasta nelăsmănată binefacere, câte lacrimi amare vor înceta, să ne aducem aminte, că vom ușura în câțiva și noi multele năcazuri și greutăți, ce le întâmpină mulțimea de studenți săraci din Blaj. Taxa de 5 cor. o va trimite fieștecare la adresa fostului coleg Ioan F. Negruț inginer arhidiecezan, care apoi îi va transpune la locul cuvenit în numele maturisanților din anul 1898/9. În chipul acesta ne vom arăta vredniciei de institutului, care ne-a crescut. Primiți îmbrățoșarea de amic, dela fostul conșcolar și pretin. Supranal-de-jos: *Iuliu Tătar*, capelan.

Apel. Ajuși în marea primejdie de a ni-se dărâma biserica frumușică, ce cu mare încordare ne-am clădit-o înainte cu 25 ani, și fiind noi cei mai mulți cu totul neputincioși de a mai ajuta la renoirea ei, alergăm cu încredere la ajutorul fraților mai cu stare de pretutindeni și-i rugăm cu lacrimi să ne trimită câte ceva pentru a-ne mântui lăcașul lui Dumnezeu, singurul care ne mai ține la oaltă în legea străbunilor și ne ferește de nimicire. Ori cât de mic ajutor este mare pentru noi și ne vom ruga ca Dumnezeu Părinților noștri să-l răsplătească înzecit cu milele sale. Despre darurile primite se va da samă în foi. A se adresa subscrișului curator primar. Sovata (posta Szovata) 16 febr. 2 1906. *Ioan Gergely* m. p. preot. *Georgiu Kis* m. p. curator primar.

Necrolog. † *Nicolau Pop Bota* de Alba-Iulia, proprietar și fost avocat, după scurta suferință și împartășit cu sf. Taine, a repausat la 16 April n. în Șard. în al 84-lea an al etății sale. — Sincerele noastre condoliințe pentru prietinel nostru Enea Pop Bota, parohul Șarduini, fiu a fericitului repausat.

† *Lucreția Varna* măr. Filip după un morb greu și îndelungat, provăzută cu SS. sacraminte ale moribunților, în anul al 26-lea al etății sale, și al 6-lea al fericitei sale căsătorii a adormit în Domnul.

În veci amintirea lor!

Tusă!

Cine nu să îngrijește de
tusă păcătuște contra sa.

Caramelle
de piept
ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici și reco-
mandate contra tusei, ră-
celei, guturaiului. 4512
recunoștințe dedesc efec-
tul minunat al acestei me-
dicini. — Un pachet costă
20 și 40 fl. și să pot afla
la farmacia Carol Schiesel
— Blaj. (13) 3—32

PARTE SCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Spiritismul.

(Continuare)

„Ori cât de necredibile s'ar părea la prima privire faptele spiritiste“, zice el, „dacă n'am vrea să primim întregul șir de dovezi, cari ne constrâng și mărturisesc pentru adevărătatea fenomenelor spiritiste, ar trebui, după părerea mea, să lăpădăm ori ce încredere în oameni, și ori ce posibilitate de a putea constata fapte pe calea observațiilor.“ Apoi se provoacă la autoritatea lui Weber, care este oarecum „spiritul intrupat al observării exacte.“ Se provoacă la autoritatea „celui mai genial matematician,“ Scheibner, care nu numai că a fost de față la ședințe, ci în acelaș timp a examinat toate. Și după ce mai spune, că la fenomenele spiritiste, antispiritistii prescriu fel de fel de condiții, în cari ar trebui să se întâmple ele; pe când la alte fenomene, ca să le poată studia natura, se îndestulesc cu constatarea lor, și chiar și dacă se implinesc toate condițiile, totuși nu le admit, conchide: „Dintre fizicianii, cari după examinări minuțioase și serioase au mărturisit în favorul spiritismului, poate că chiar nici unul n'a voit alta, decât chiar demascarea lui. Și eu, carele în cele zise am apărât realitatea spiritismului, n'am făcut-o din o iubire preconcepțată față de el, ci din motivul, ca să se facă dreptate cauzei și persoanelor interesate; căci ori cât aș dori să nimicesc spiritismul, cu ori ce preț, adevărul totuși ar fi un preț prea mare pentru el.“¹⁾

c) În locul al treilea fie celebrul materialist italian: Cesare Lombroso, profesor la universitatea din Torino, director la sanatoriul de acolo, etc. „Puțini bărbați de știință“ seria el,²⁾ au fost mai necredincioși în ale spiritismului decât mine. Celce n'ar ști-o aceasta, conzulteze operele mele: „Pazzi ed Anomali“ și „Studi sull' Ipnatismo“, în cari am ajuns până să sduiu pe spiritiști. Motivul e, pentru că unele observări ale lor erau, și cred că sunt și acuma, lipsite de ori-ce credibilitate. Aceea, spre pildă, să faci să vorbească și să se miște morții; dupăce e știut, că morții după vre-un an nu sunt alta decât o grămăduță de substanță neorganică. Și tot așa ar fi, când ai vrea să gândească și se vorbească pietrile. O altă cauză era, că experimentele să făceau la întunec; și nici un fiziolog nu poate admite fenomene, pe cari să nu le poată vedea cum se cade, și mai cu samă fenomene așa de însemnate. Dar după ce am văzut că oamenii de știință neagă faptele, cum ar fi: *transpunerea cugetului, transpunerea simțurilor cari într'adevăr erau rare, dar cari aievea erau adevărate, și pe cari le constataseam eu în persoană, m'a făcut să mă gândesc, că scepticismul meu, pentru fenomenele spiritiste, poate va fi de acelaș fel cu scepticismul învățaților acelora, pentru fenomenele hipnotice.*“

„Și fiindcă în împrejurările acestea mi-s'a fost oferit ocazia să studiez atari fenomene într'un mediu extraordinar, Eusapia, m'am folosit de ea; cu atât mai vârtos, că le puteam studia în societatea altor medici dela case de nebuni, vestiți (Tamburini, Virgilio, Bianchi, Vizioli), cari erau sceptici ca și mine, ori mai ca și mine, în chestia aceasta; cari puteau să-mi ajute la controlarea observațiilor. Am folosit cele mai mari precauțiuni posibile; am examinat muiera (media Eusapia Paladino) cu metodele psihiatrei moderne... dupăce i-am legat un picior i-am împedecat celalalt picior și o mână de a noastră, eu și Tamburini. Experimentele le-am început și le-am terminat cu lumina aprinsă, și din când în când unul din noi aprindeam câte un lemnș pe neașteptate, ca să se impedeze ori-ce înșelăciune posibilă.“ Apoi spune faptele, ce le-a constatat la deplină lumină.³⁾ Pe baza acestora Lombroso s'a întors la spiritism, ori mai corect zis, faptele acestea l-au convins despre adevărătatea fenomenelor spiritiste: „Mi-e rușine și-mi pare rău,“ zice el⁴⁾ „că am combătut până aici cu atâta stăruință faptele zise spiritice.“

d) În locul al patrulea fie englezul: William Crookes. El e unul din chimiștii cei mai vestiți din lume. În vrâsta de abia de 30 de ani, la 1863, el e membru al societății regale din Londra, pe baza descoperirilor și invențiilor sale. Auzise mult de spiritism, dar cele auzite i-se păreau imposibile, pentru că se împotriveau legilor naturale cunoscute. Să le respingă însă pur și simplu, nu i-se părea cu cale, pentru că adevărătatea fenomenelor acestora era mărturisită de mai mulți bărbați vrednici de credință. De aceea se hotări să le cerceteze în persoană, dar nu singur, ci împreună cu lordul Dunraven și cu matematicianul C. Winne, la cari s'a mai adăus o comisiune de a societății regale din Londra, — academia de știință a englezilor. — Și-a câștigat apoi de medii: pe Home, pe o dsoară Fox și pe Florența Kook. Experimentele s'au făcut în laboratorul său de chimie. Scopul lor era să constate, că oare există ori nu există fenomenele spiritiste. Și ca să se convingă, luă toate cautelele de lipsă. Pe medii îi legau jos pe padiment; ori dacă nu, îi țineau de mâni și de picioare, la o distanță mai mare dela obiectele, cari erau influențate prin prezența lor. Mai mult, se mai puneau câte unul între mediu și între obiectul influențat, ca se se convingă și mai limpede, că nu există nici o influență fizică a mediului asupra obiectului. Spuse apoi și mediilor, că ori ce înșelăciune a lor: de a se pune în legătură cu obiectele, fie ori cât de fină, va fi pedepsită la moment de descărcăturile aparatelor electrice puse pe sub ascuns. Și ca precauțiunile să fie depline, a mai adus și doi scamatori, cei mai celebri din Londra, a căror menire era să observe ori ce încercare de înșelăciune din partea mediilor.¹⁾

Dar pe lângă toate precauțiunile acestea, fenomenele spiritiste s'au produs, și Crookes le împarte în 13 clase, despre cari vom vorbi în articolul următor.

Urmarea observărilor acestora a fost, că Crookes s'a convins despre existența fenomenelor, și a scris o carte, în carea le explică pe baza puterilor psihice. „Mulțimea“, zice el, „totdeauna dornică de supranatural, ne întrebă: Credeți ori nu credeți? Noi răspundem: Noi suntem chimiști, noi suntem fizicieni: datorința noastră nu consistă în a crede ori a nu crede, ci în a constata în mod pozitiv, că oare un fenomen oare care e închipuit ori nu e închipuit. Dupăce am făcut-o odată aceasta, restul nu se mai ține de noi. Și acum, încât e pentru realitatea fenomenelor, noi o mărturisim, cel puțin în mod provizor, pentru că spre marea mirare a simțurilor și a minții noastre, ne constrânge evidența lor, să o admitem.“

Dar cu toate acestea mulți trăgeau la îndoială existența faptelor și exactitatea observărilor lui Crookes, de aceea adăugă el: „În loc de a dubita, ori de a crede iacă numai așa, — căci e tot una —, și de a-și închipui că noi am fi fost în stare să ne perdem vremea cu studiarea de jucării de copii; să-și iea fiecare osteneala, și să examineze mai întâi faptele, pe cum am făcut-o noi odinioară necredincioși... Arătați-ne, cu cea mai severă critică, în ce punct al observărilor noastre am fi greșit. Spuneți-ne în detail, dacă știți, mijloace de controlă mai doveditoare. Aflați și grămădiți precauțiuni mai mari, și mai ingenioase, de cum au fost acestea, cu cari am încunjurat noi pe medii noștri, ținându-le cu toate acestea ascunse înaintea lor. Dar nu socotiți, așa numai din vânt, că simțurile trupului nostru ar fi mințit, ori s'ar fi înșelat; nu învinuiți mintea noastră cu nebunie (ceea-ce, în parantez fie zis, după observări așa de stricte numai noi am avea dreptul să o recunoaștem în voi), pe motivul, că faptele sunt contrare ideilor voastre, ce le-am avut și noi altădată.“

„E cu anevoie să fie cineva mai sceptic și mai pozitiv decât noi, când e vorbă de cercetări experimentale. Iar dacă voi v'ați ținea mai mult decât noi, ori din cauza ignoranței voastre; ori din cauza cunoștiințelor voastre de diletanți cu cine ar trebui să țină un om cu minte? Noi susținem, că orice dexteritate s'ar da de gol în văzul anumitor fenomene, efeptuite de medii reali în laboaratoarele noastre; și că cei mai cutezători contrazicători ar deveni asemenea acelor țărani astuți, cari văzând pe la fârguri câte un aparat de al lui Rhumkorff, își bat joc de el, trăgând cu ochiu vecinilor, dar cari schimbă la fețe, îndată ce au pus mâna pe firele aparatului. (Va urma.)“

¹⁾ Schneider op. cit. pag. 308—311.

²⁾ „La Tribuna giudiziara“ din Neapol nr. din 20 Februarie 1892.

³⁾ Franco op. cit. pag. 129 și urm.

⁴⁾ Hașdeu op. cit. pag. 174.

¹⁾ Franco, pag. 117 - 119.

Dracul în școală,

Povestire populară, tradusă după Bolanden de
Augustin Paul.

(Continuare.)

1

„Aceasta nu-i adevărat, iubitul meu!“ replica Huber. „Ca avocat, D-voastre trebuie să știți foarte bine, că cei mai luminați și mai culti oameni pot să fie, și de cele mai multeori chiar sunt, cei mai refinați pușgași. Un adevărat creștin însă nu poate să fie nici odată înșelător, tâlhar ori altfel de criminal. — Afară de aceasta este cu totul imposibil de a înălța masa cea mare a populațiunii rurale la înaltul grad de cultură, pe care-l doriți D-voastre. Numai credința religioasă, frica de judecătoria atotștiutor și de vecinicile chinuri ale iadului, precum și speranța celor religioși într-o fericire viitoare, sunt în stare să păzască ordinea socială împotriva deslănțuirii patimilor sălbatice și împotriva pericolelor subversiunii. De aceea să lăsăm poporului religionea așa cum este: cu Dumnezeu, cu cerul și cu iadul.“

„Onorabile, sunt uimit, cum D-ta ca francmason vorbești în favorul superstiției religioase“ — răspuse în ton dojenitor jidanul.

„Nici nu mă gândeam la francmasonerie. Vorbele mele sunt dictate de muntea sănătoasă.“

„Purtătorul și propagatorul minții sănătoase este ordinul nostru și datoria fiecărui mason este de a cugeta și a lucra în spiritul masoneriei“ zise serios jidovul.

„Aceasta poate să te oblighe pe D-ta, fiindcă ești un sfânt cavaler, în toate“ — glumia Huber. „Pe mine, fratele albastru, nu mă poate obliga o asemenea severitate.“

„Nu e aici vorba nici de severitate nici de misterele gradelor superioare“ răspuse cavalerul. „Nici odată, sub nici un pretext, nu-i este permis francmasonului să fie indulgent față cu dușmanul cel mai neimpăcat al nostru, care este creștinismul. Poporul incult, natural, că nu trebuie să știe despre ura noastră legitimă împotriva Bisericii. Din contră, în publicitate trebuie să afirmăm cu tărie, că noi nu combatem creștinismul, ci numai clericalismul. Religionea să se bucure de toată libertatea, iar munca noastră constă în combaterea sclăviei, împușcă de Biserică.“

Pe Huber îl supăra insinuarea ce i se făcea, de a se face slugă la dârloagă într-o asemenea lucrare vicleană și nu fără oarecare ironie replică militantului cavaler.

„Aceasta ar fi însă o escrocherie față cu publicitatea, ar fi chiar o tăgadă a doctrinei francmasonice“ zise el. „Cu glas de stentor strigă nu de mul în loje venerabilul nostru: „Noi nu suntem creștini, noi suntem francmasoni, nici mai mult nici mai puțin decât francmasoni! Iar ce sunt francmasonii, aceea a spus-o Gogeri cu cuvintele: „Noi francmasonii nu numai, că stăm deasupra ori cărei religii, dar și deasupra ori cărei credințe în Dumnezeu. Tăgăduitorii divinității sunt acei tirani aducători de fericire, cari strigă omenimei: Numai nebunii mai visează și mai vorbesc de un Dumnezeu și de nemurire.“ — De aceea este o înșelare a oamenilor, când vorbește cineva, despre respectul francmasonimei față de vr'o

religiune. Pentru înșelătorii sunt însă tot așa de puțin aplecat, pe cât de puțin aplecat sunt a crede de adevărat tot aceea ce spune fratele Gogeri și venerabilul Murzfluss.“

(Va urma.)

Datorințele bărbaților.

(Continuare.)

Sunteți datori din capul locului, să dați copiilor voștri pilde bune. „Cum cântă bătrânii — spune o zicăta veche — așa joacă tinerii.“ Vreți să aveți copii religioși, nu suduiți nici odată și țineți Duminecele.

Am cunoscut odată un părinte înțelept, care a aruncat cărțile de joc în flăcări, ca nu cumva să se facă copiii lui cărțași. Cugetați-vă la cuvintele scripturii: „*Cel ce nu să îndură de toiag, urește pe fiul său.*“¹⁾

Dar nici odată nu-i pedepsiți mâniași, nici înjurându-i, ori blăstămându-i, căci blăstămuriile părinților să leagă. Dacă aflați, că copiii voștri au fost pedepsiți în școală, nu-i luați în apărare, ci pedepsiți-i și acasă. La nici un caz să nu suferiți mai departe ca copiii voștri să bată noaptea uitele, ori să-și petreacă noaptea cu persoane de alt sex.

Dacă nu veți fi cu băgare de samă la acestea, veți ajunge soartea lui Iii, veți fi adevărat îngreuiți cu păcate și veți fi pedepsiți de Dumnezeu. Când vă împărțiți moșia, nu părtăniți pe nici unul dintr'ânșii, ca nu cumva careva scurtat în dreptul său de moștenire să vă blasteme țărina mormântului, în loc să se roage pentru voi.

Datorințele acestea aveți să le împliniți mai departe și față de servitorii și supușii voștri, îngrijindu-vă cum știți mai bine și cu conștiință de fericirea lor vremelnică și vrednică.

Barbatul mai departe e:

3. Cap de familie.

Barbatul în familie e ca și împăratul în o țară. El trebuie să răspundă înaintea judecării lui Dumnezeu, despre tot răul ce să întâmplă din vina lui în casa sa. Aceasta să și-o însemne mai cu samă crișmarii. Sărmanii crișmarii! Trebuie să răspundă cu suferință, cu mântuirea lor pentru toate vorbele, cântecele și faptele scârboase, ce să petrec sub acoperișul casei lor. Averea familiei e în mâinile voastre, bărbaților! Nu vă este iertat așadar să cheltăiți cu ușurătate averea în mâncări și beuturi, ori pe alte lucruri de nimic. Ce capital ați avea acum, dacă ați avea adunați la oaltă toți banii, cari iați dus la crișmă! Câtă vreme să pierde mai departe prin cercetarea crișmelor! Unde mai punem apoi faptul, că să întunece muntea, slăbește puterea de voință și să pierde sănătatea trupului, așa că nu mai sunteți în stare să vă isprăviți lucrurile cum să cuvine și trebuie să ajungeți la sapă de lemn. De relele acestea numai așa vom scăpa, dacă vom încunjura cu totu crișmele.

În casa voastră în societatea pruncilor și a soției voastre, cari încă muncesc alături cu voi, acolo vă este iertat să beți unele beuturi răcoritoare, dar și acestea cu cumpăt și pe cum vă îngăduie punga. Fe-

¹⁾ Pild. 13, 24.

riți-vă apoi și de patima jocului de cărți, care pe atâta i-a dus la sapă de lemn. Poate nu e așa de primejdios jocul de cărți, când să întâmplă mai rar și mai mult din trecere de vreme, numai cât fie-care știm, cât de ușor să prefacă jocul de cărți în patimă. Un alt izvor al sărăciei e lenca. Dacă răsăritul soarelui ne apucă în pat încă, dacă nu facem nimica fără de ajutor străin, dacă ne lucrăm pământurile numai de bajocură, arunci cum vom ajunge la stare bună? Unii își pierd averea prin cumpărături rău cumpănite. Când cumpărați așadar, ori vindeți ceva, să fiți cu bună luare aminte, la toate împrejurările, să vă înțelegeți cu ceilalți membri ai familiei, să nu vă grăbiți și cu atât mai vartos să nu faceți târg în stare de beție.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

„Revista noastră“, Anul II. nrl 2 cu următorul sumar: Între două puteri: D-na Elena C. Anghel (cu portret) de Constanța Hodoș. — Părerii de rău (poezie) de Maria Cuntan. — Pe mal (poezie) de Despina. — Cântec (poezie) de Ion Minulescu. — O „Casă Națională“ (impresii de călătorie) de Ion Gorun. — Amintirei (poezie) de Fatma, (după Verlaine). — Vainul (poezie) de Elena Voronca. — Cântec (poezie) de Z. Bărsan. — Paștele, de Roma Meruzzi. — Miron Costiu (dramă) de V. Cosmovici. — Suspine de primăvară (note) de Elena Voronca. — Palatul de cristal (poezie) de Maria Nicolau. — Domnișoara (tipuri) de Lia Hârsu. — În lumea frunzelor moarte (nuvelă) de Elena Ionescu. — Cele două feminisme, conferința dlui Brunetiere (trad) de Ana M. Popovici. — Cronică artistică de Manon Lescout (cu ilustrații reproduse după lucrările „Tinerimei Artistice“).

„Junimea literară“, Anul III. Nr. 4 cu următorul cuprins: Sărbătoare (versuri). V. Loichită. — O prefață (schită). Horia Petra-Petrescu. — Gorunul lui Horia (versuri). Radu Sbiera. — Regina (Th. Storm). Nicu Dracinschi și Gavril Rotariu-Rotica. — Idei (versuri) Leandru. — Peștii pământului. S. Fl. Marian. — Taietorul de petre (traducere) de L. M. — Orfana (Th. Storm) Nicu Dracinschi și Gavril Rotica. — Credinți populare. Dimitrie Mitric-Bruja. — O soartă (versuri). Nicu Dracinschi. — Ideia latinității în istoria română. Iancu I. Nistor. — Mișcarea populară din Bucovina. George Tofan. — Răzbunare (versuri). de Leandru. — O carte de judecată din anul 1729. din Câmpulung. T. V. Stefanelli. — Cronică George Codrean. — Notițe bibliografice. N-r. — Posta redacției. ** Ilustrațiune. Grigori Filimon.

„Sămănătorul“ Revistă Literară. Anul V. Nr. 15. cu următorul sumar: N. Iorga. Un scriitor necunoscut: Mihail Teliman. — N. Gane. Divina Comedie (Cântul XXXI) — V. Cosmovici. 1812. Întrarea dușmanilor în Paris și mazierea împăratului Napoleon în 1814. — X. Cugetări. — D. Anghel. Stejarul și Văscul (poezie) — N. Dunăreanu. Un suflet umilit. — V. Ieronim. Ca un cânt (poezie) — Ion Scurtu. Lupul-Miel sau criticul cu două fețe (Un răspuns). — N. Iorga. Cronică. În supliment: Dame române din vremea veche; Dna Maria a lui Vodă Bibescu (după Album moldo-valaque). ilustrații.

Proprietar, editor și redactor răspunzător:

Aurel C. Domșa

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(8) 6-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele găjurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiu

(7) 6-52

Intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurază în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termen fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane.

capitale asigurate asupra vieții: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagin I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

74 distingeri. 6 medalii de stat. 10,000 motoare liferate spre indestulirea tuturor.

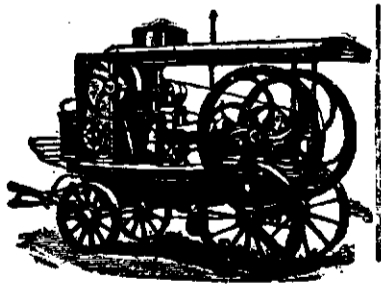
Filiala

Fabricii de motoare din Drezda

Ignațiu Gellért & Cie.

Budapest, VI. Teréz-körut 41. Telefon 12-19.

Motoare cu benzin, cu ulei, cu spirt, cu acetylen. — Motoare cu benzin pentru imblătit.

Celea mai moderne, celea mai perfectă și cele mai rentabile motoare generatoare.

Motorul de Drezda e recunoscut de cel mai escelent fabricat în toată Europa. Construcție trainică. Pregătit din material ales și bun.

Trainic! Nici după ani de lucru nu are lipsă de reparatură. — Rentabil la siguranță. Manipularea e foarte simplă. Spesele de lucru sunt mici.

Motoarele de Drezda să pot privi în lucru la diferite întreprinderi industriale și economice: la mori, la fabrici de cărămizi, fabrici de scânduri și de lemne, la scos de apă, la negoțul cu lapte, la imblătit etc.

Instalările noane să fac prin oamenii nostri esperți.

Deslușiri și preliminară se dau la cerere.

Garanță bună! Condițiuni de solvire avantajoase. (31) 13-24

Cruce sau stea dublă

electromagnetica

D. R. G. M. Nr. 88503.

Vindecă și inviorează pe lângă garanță: reumă, astmă, (respirație grea), insomnie vijeirea urechilor, auzirea grea, epilepsie, nervozitate, neapetit, gălbinare, durere de dinți, durere de cap, impotență, influență, precum și ori-ce morb de nervi. Morbosul, care nu se vindecă în timp de 45 de zile folosind aparatul de sub 88503, își reprimește banii numai de acolo unde n'a folosit nici un medicament. Acolo unde n'a folosit nici un medicament cercați aparatul meu; sum convins despre sigurul meu aparat.

Prețul aparatului mare e cor. 6. e de aplicat la morburii vechi.

Prețul aparatului mic e cor. 4. e de aplicat la morburii mai ușore.

Spediția centrală de vânzare îl trimite în țară și străinătate cu rambursă, sau dacă banii se trimit înainte.

SCHEFFER D. SÁNDOR

BUDAPEST, VIII, strada Bezerédy Nr. 8. 16 (49-52)

Gratuit:

o cumpănă de casă și o mașină de fier.

Din cauza imbulzelei prea mari a marfei trimit în totă lumea renumita și de totă lumea plăcuta marfă din argintul de Mexico, și anume:

6 lingurițe, 6 furculițe, 6 linguri de masă, 12 lingurițe de cafea, 6 cuțite de desert, 6 furculițe de desert, 1 lingură pentru supă, 1 lingură pentru lapte, 2 luminări elegante pentru salon, toate din argint de Mexico

total 46 bucăți numai 6 fi. 50 cr.

Afară de acestea fie-care cumpărător primește ca dar, și pe lângă garanță

cumpănă de casă de o putere de 12 1/2 kgr.

ESTE scintil de Mexico este un metal alb (și dintr-unu) despre calitatea căruia primesc garanță de 25 ani. Spedițiunea se face ori prin rambursă prin trimiterea banilor înainte.

SCHIFFER D. SÁNDOR, BUDAPEST, VIII, strada Bezerédy Nr. 8.

Pentru 5 coróne

trimit 4 1/2 chilo (vre-o 50 bucăți), bun și fin

Săpun de toaletă

pregătit din: trandafir, liliie, viole, resedă, jasmín, lăcrămióre.

Banii să se trimită înainte, ori se vor ridica cu rambursă.

Alexandru D. Scheffer, Budapesta, VIII. Bezerédy 3.